

Negyedéves jelentés

2006. január 16.

Tartalomjegyzék

I.	Monetáris politika	3
	Változások a kötelező jegybanki tartalék előírásokban	3
	Az elfogadható fedezetek befogadási mértékeinek éves rendszeres felülvizsgálata	4
II.	A pénzügyi közvetítő rendszer	5
	A pénzügyi közvetítő rendszer stabilitása, szabályozáspolitikája	5
III.	Devizatartalékok	7
IV.	Emissziós tevékenység	8
	Készpénzforgalom	8
	Forgalomban lévő készpénz	8
	Forgalomban lévő bankjegyek	8
	Forgalomban lévő érmék	9
	A készpénzhamisítás megelőzését, visszaszorítását szolgáló tevékenység	9
	Emlékérme-kibocsátás	10
V.	Fizetési rendszerek	12
	Jogalkotás, MNB-rendelet	12
	A VIBER-forgalom alakulása	12
	A bankok napközbeni likviditásának és elszámolásforgalmának alakulása	12
	Az MNB új szolgáltatása, a VIBER-monitor	13
	Bankközi együttműködés	14
	Pénzforgalmi konferencia	14
VI.	Az MNB statisztikai tevékenysége	16

Beszámoló az MNB 2005 negyedik negyedévi tevékenységéről

I. Monetáris politika

A Monetáris Tanács 2005 negyedik negyedévében mindhárom – az október 24-ei, november 28-ai és december 19-ei – kamatmeghatározó ülésén a jegybanki alapkamat változatlan, 6%-os szinten tartása mellett döntött. Ezekkel a lépésekkel a jegybank egy hosszú ideje tartó kamatcsökkentési periódust szakított meg. A Monetáris Tanács közleményei szerint miközben az inflációs kilátások kedvezőek maradtak, az utolsó negyedévben növekedett a bizonytalanság az államháztartási és a külső egyensúlyi folyamatok, valamint az eurozónához való konvergencia megítélése terén.

Az MNB november 28-án tette közzé a „*Jelentés az infláció alakulásáról*” című kiadványának aktuális számát. A jelentés szerint az elmúlt időszakban az inflációs folyamat kedvezően alakult, az alacsony inflációs környezet fenntartását azonban egyensúlyi kockázatok teszik bizonytalanlanná. A maginfláció alacsony szinten van, viszont emelkedik a különbség a fogyasztóiár-index és a maginfláció között. Tovább folytatódott a vállalati szféra alacsony inflációs környezethez való alkalmazkodása, a negyedik negyedévben stabilizálódó bérinfláció volt megfigyelhető. Az infláció jövőbeli alakulását befolyásolja, hogy egyrészt a fiskális politika tovább élénkíti a keresletet 2006-ban, másrészt – a piaci várakozások szerint – tartósan magas olajárakkal lehet számolni.

Az árindexekben elsősorban a 2006-os áfacsökkentés okoz ingadozást, az adóváltozások közvetlen hatásától eltekintve stabil marad az infláció, amit a változatlan adótartalmú árindex jövőben várható, stabilan 3 százalékhoz közeli értéke mutat.

Az alappálya mentén a számszerűsíthető inflációs kockázatok közül rövidtávon az olajárak és az importált inflációs trend, míg hosszabb távon a bérek és a keresleti tényezők hatása lehet kulcsfontosságú. Míg az importált infláció, az olajárak és a

keresleti tényezők inkább a magasabb, a bérek hosszabb távon az alappályánál alacsonyabb inflációs kockázatokat erősítik. 2007-ben az előrejelzés szerint 3 százalék körüli infláció várható, a kockázatok az inflációs cél körül enyhén lefelé irányulnak. Az elmúlt időszakban a magyar gazdaság kedvezőtlen államháztartási és külső egyensúlyi helyzete a piac számára nyilvánvalóbbá vált, ezzel összefüggésben nőtt az eurozónához való konvergenciafolyamatot illető bizonytalanság. A Tanács többször felhívta a figyelmet a fiskális folyamatokból fakadó kockázatokra; e kockázatok tükröződtek abban is, hogy a Fitch hitelminősítő intézet december elején leminősítette a magyar állam forint- és devizaadósságát. A negyedév során az eszközárakban is megmutatkozott a konvergenciafolyamatot övező növekvő bizonytalanság, a hosszú lejáratú forint-hozamok emelkedése a kockázati felár jelentős emelkedésére utal. A pénzügyi piacokat érintő negatív hazai híreket csak részben ellensúlyozta az igen kedvező külföldi befektetői környezet.

A forint-euro árfolyam az elmúlt negyedév során a korábbi időszakhoz képest volatilisabb volt, és a 243-256 Ft/euro sávban ingadozott. Mindebben nyilvánvalóan szerepe volt a vártnál magasabb államháztartási hiánynak, és az annak következményeként felmerült eurobevezetés lehetséges kitolódásának, valamint a Fitch kedvezőtlen döntésének is.

A Monetáris Tanács október 24-ei ülésétől kezdve a rövidített jegyzőkönyv név szerint is közzéteszi a tanácstagok kamatdöntésről szóló szavazatait.

Változások a kötelező jegybanki tartalék előírásokban

A Magyar Nemzeti Bank 2005. december 14-én meghirdette a – 2006. február 1-jei hatállyal életbelépő – megváltozott kötelező jegybanki tartalék előírásokat.

Az új szabályozás értelmében 2006. februártól kezdődően az MNB állapítja meg a hitelintézetek kötelező jegybanki tartalékának összegét, és arról legkésőbb öt munkanappal a teljesítési tárgyidőszak kezdete előtt írásban értesíti a hitelintézeteket. A hitelintézetek egy alkalommal, legkésőbb a teljesítési tárgyidőszak kezdete előtti második MNB munkanapig kérhetik a megállapított kötelező jegybanki tartalékuk összegének felülvizsgálatát. A teljesítési tárgyidőszak kezdete előtti utolsó MNB munkanapot követően a hitelintézetek kötelező jegybanki tartalékának összege már nem módosulhat. Így 2006. márciustól kezdődően a teljesítési tárgyidőszak alatt módosított statisztikai adatszolgáltatások következtében nem módosulhat a hitelintézetek által teljesítendő kötelező jegybanki tartalék összege, az adatszolgáltatások módosítását pedig már a teljesítési tárgyidőszak alatt is szankcionálni fogja az MNB.

A kötelező jegybanki tartalék szabályozásában egyéb tartalmi változás nem történt, így nem módosulnak a tartalékköteles források körére vonatkozó előírások, és a kötelező tartalékráta mértéke is változatlan marad.

Az elfogadható fedezetek befogadási mértékeinek éves rendszeres felülvizsgálata

A jegybank hiteloldali műveletet kizárólag megfelelő fedezet ellenében végez. Jelenleg ilyen művelet az O/N jegybanki hitel és a fizetési forgalomhoz kapcsolódó napközbeni hitel. Mivel a fedezetként szolgáló értékpapírok árfolyama a hitel futamideje alatt változhat, ezért az MNB az aktuális piaci értéknél alacsonyabb befogadási mértéken fogadja el fedezetként az egyes értékpapírokat. A különböző értékpapírtípusokra azok kockázatosságától függően különböző befogadási mértékek vonatkoznak, melyeket az MNB a mindenkori aktuális piaci érték százalékában fejezi ki. A befogadási mértékek meghatározásának módszertana megfelel az Európai Központi Bank gyakorlatának, és arra az alapelvre épül, hogy a fedezetként szolgáltatott értékpapírok árfolyamváltozása következtében az MNB nagyon alacsony, legfeljebb 0,1 százalékos valószínűséggel kerüljön alulfedezett pozícióba.

A napi fedezetértékelés során alkalmazott befogadási mértékek éves felülvizsgálata során az MNB 2005. november 15-i hatállyal módosította egyes értékpapírok befogadási mértékét. A módosítás az elfogadható vállalati kötvények és jelzáloglevelek mellett, az elsődleges árjegyzői körben folyamatos árjegyzéssel nem rendelkező magyar állampapírok és MNB-kötvények körét érintette.

II. A pénzügyi közvetítő rendszer

A pénzügyi közvetítő rendszer stabilitása, szabályozáspolitikája

A Magyar Nemzeti Bank 2005. IV. negyedévében is kiemelt kérdésként kezelte jegybanktvénybe foglalt felelősségét, miszerint a rendelkezésére álló eszközökkel támogatja és erősíti a pénzügyi stabilitást. Ezen tevékenysége részeként a Magyar Nemzeti Bank 2005. októberében jelentette meg a „*Jelentés a pénzügyi stabilitásról*” című kiadványát, melyben átfogóan és rendszeresen elemzi a makrogazdasági környezetet, a pénzügyi piacok, a hazai pénzügyi közvetítők és a pénzügyi infrastruktúra működését. A kiadvány fókuszában továbbra is azon kockázatok feltárása áll, melyek a pénzügyi rendszer stabilitását veszélyeztethetik. Az elemzés 2005-ben a legfőbb stabilitási kockázatként az alábbiakat azonosította. A magyar gazdaság pályájának kiszámíthatóságát és növekedési potenciálját jelentős mértékben korlátozza, hogy olyan mértékű egyensúlytalanság jellemzi a gazdaságot, ami hosszabb távon nem fenntartható. A sérülékenység elsősorban abból fakad, hogy az elmúlt években tartósan magas maradt az államháztartási hiány és a fiskális politika jelentős mértékben letért a brüsszeli Európai Bizottságnak benyújtott konvergenciaprogramban vállalt pályáról.

A magas államháztartási finanszírozási igény jelentős mértékű külső egyensúlytalanságot eredményez, így mind az államadósság, mind az egész gazdaság külső adóssága gyors ütemben nő. A kockázatos struktúrában növekvő eladósodottság és az euro bevezetésével kapcsolatos bizonytalanság rontja az ország kockázati megítélését és csökkenti a gazdaság sokktűrő képességét. A globális tőkepiacokat jellemző nagyfokú kockázati étvágy miatt azonban a hazai pénz- és tőkepiacokat a tartósan magas ikerdeficit ellenére viszonylagos stabilitás jellemezte az elmúlt időszakban. Ugyanakkor a nemzetközi konjunkturális és finanszírozási környezet esetleges megváltozásának negatív hatásait a gazdaság növekvő sé-

rülékenysége miatt a korábbinál nagyobb-nak ítéli meg a jelentés.

A finanszírozási környezet esetleges kedvezőtlen változása a forint gyengülésével és a hozamok emelkedésével is járhat. Mivel az elmúlt években a természetes fedezettel nem rendelkező gazdasági szereplők mérlegeiben jelentős devizapozíciók épültek fel, a forintárfolyamban és a hozamokban bekövetkező változás jelentős mértékben visszavetheti a magyar gazdaság növekedési ütemét. A bankrendszer számára ezért a legfontosabb veszélyforrást a megnövekedett árfolyambizonytalanság jelenti, ami a továbbra is dinamikus bővülő devizahitelezés mellett a bankok sérülékenységét növeli. Ugyanakkor a jelenlegi stabil tőke- és kiemelkedő jövedelmi helyzet miatt a rendszer sokktűrő képessége jónak tekinthető.

A makrogazdasági sokkok negatív hatását a háztartások pénzügyi kultúrájának alacsony szintje tovább növelheti, mivel az ügyfelek nagy része valószínűleg nincs tisztában a devizában történő eladósodottság kockázataival, ezért a nem várt veszteségek a pénzügyi közvetítőrendszerrel szembeni bizalomvesztéshez és a portfólió romlásához vezethetnek. Ezért az MNB számára kiemelt fontossággal bír a lakosság pénzügyi kultúrájának növelése.

A Stabilitási jelentésben jelent meg – a banki és biztosítói háttérű pénztárakra fókuszálva – a hazai magánnyugdíjpénztárak működésének rövid elemzése és a szektor hatékonyabb működtetését lehetővé tevő szabályozási változtatásra vonatkozó javaslat is. Az elemzés alapjául szolgáló tanulmány ezenfelül áttekintette néhány, Magyarországhoz hasonló nyugdíjrendszert működtető ország tapasztalatait és az ezekből levonható tanulságokat is. A tanulmány megállapításai szerint a pénztári rendszer működésének problémáit a verseny csekély mértéke, a banki és biztosítói háttérrel működő pénztárak nem megfelelő működési formája és a pénztári portfólió diverzifikáltságának

alacsony foka okozza. A tanulmány nyílt szakmai viták sorozata után nyerte el végleges formáját, a téma átfogó értékelése széleskörű nyilvánosságot kapott.

Az MNB részt vett az ECB „Financial Stability Review” c. kiadványának elkészítésében, továbbá az ECB Bankfelügyeleti Bizottságának munkájában, melynek keretében több kutatás indult a kelet-közép-európai régióban tapasztalható dinamikus hitelexpanzió és a devizahitelezés kockázatainak feltárására és lehetséges kezelésre. Ezen, több országot is átfogó munkák sikeres teljesüléséhez az MNB szakértői anyagokkal, javaslatokkal járult hozzá.

Az EKB Bankfelügyeleti Bizottsága rendszeresen vizsgálja az EU bankrendszerében zajló strukturális változásokat és azok stabilitási következményeit. A 2005 októberében megjelent kiadvány – *EU banking structures* – középpontjában azok a folyamatok állnak, amelyek jelentős hatást gyakorolnak az egyes országok ill. az uniós bankpiac szerkezetére, mint a konszolidációs folyamatok (M&A tevékenység, szektorok közötti konszolidáció), a pénzügyi közvetítés és az integráció alakulása, valamint a bankok finanszírozási szerkezetének változása. Hosszabb távon fontos stabilitási konzekvenciákkal jár a bankok tulajdonosi szerkezetének, a külföldi jelenlét mértékének, a verseny

fokának és a piac koncentrációnak a változása is. 2005-ben az előbbieken felül a munkacsoport kiemelten foglalkozott az EU-országokban – köztük Magyarországon is – dinamikus növekedést felmutató jelzálog- és fogyasztási hitelezés speciális jellemzőivel.

2005 negyedik negyedévében az európai döntéshozó hatóságok egyezsége jutottak az új bázeli tőkeszabályozás egységes európai bevezetését kötelezővé tevő direktíva (Capital Requirements Directive – CRD) tartalmáról. Mindez azt jelentette, hogy megnyílt az út az egységes elvárások nemzeti jogrendszerbe való átültetése előtt. Ezzel párhuzamosan a felügyeleti hatóságok is tovább folytatták felkészülésüket az egységes felügyeleti elvárások kidolgozására. Az MNB a pénzügyi stabilitási felelősségére tekintettel kialakította szakmai álláspontját a témában és részt vett mind a hazai, mind pedig az európai szintű egyeztetéseken. Az új tőkekövetelmény-szabályokkal kapcsolatosan 2005 őszén készült el az MNB azon elemzése, amely a CRD által biztosított hitelkockázat-csökkentő technikák hazai jogrendszerben való alkalmazhatóságát mérte fel. A kimutatott hiányosságokra, illetve különbségekre az MNB felhívta a szabályozó hatóságok figyelmét, akik felé eljuttatta a szabályozás korszerűsítését szolgáló javaslatát is.

III. Devizatartalékok

2005. negyedik negyedévében a hivatalos devizatartalékok nagysága viszonylag jelentősen, 1 113 millió euróval növekedett, és így a szeptemberi 14 569 millió euróról december végére 15 702 millió euróra emelkedett.

A növekedés hátterében a következő tényezők állnak:

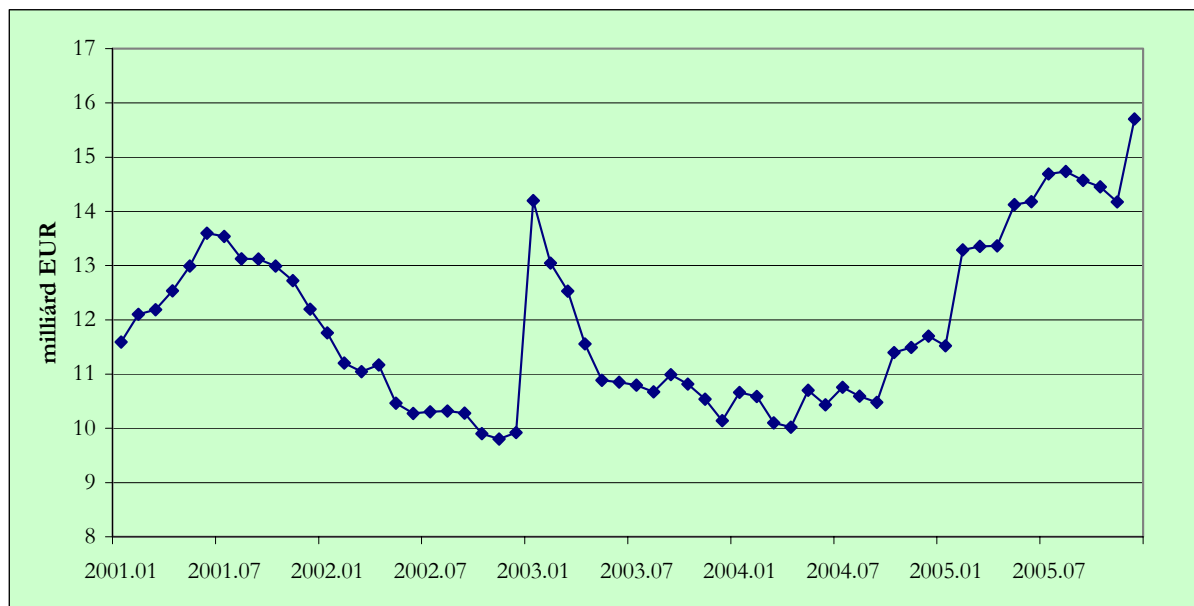
A tartalékokat növelő tényezők közül a legjelentősebb a Budapest Airport privatizációja során befolyó 1850 millió euro volt.

A Magyar Állam finanszírozásból adódó tételei közül, mely a kamatterheket, törlesztéseket és előtörlesztéseket, kibocsátásokat és visszavásárlásokat tartalmazza, hatása folytán kiemelkedik az eredetileg 5 éves futamidejű lebegő kamatozású, 1 000 millió euro névértékű kötvény novemberi lejáratára, amelyet az Államadósság Kezelő Központ Rt. részben egy 500 millió euróban denominált, szintén lebegő kamatozású kötvény kibocsátásával

finanszírozott. Emellett a Magyar Nemzeti Bank egy kötvénye decemberben járt le, ennek névértéke 500 millió német márka (kb. 250 millió euro) volt. Az időszak során történt egyéb hosszúlejáratú adósságtörlesztési célú kifizetések egyenlege 10 millió euróval csökkentette a devizatartalékokat.

A hivatalosan előre bejelentett devizapiaci euroeladások összértéke közel 174 millió eurós csökkenést eredményezett, míg az elmúlt három hónap folyamán az Európai Bizottságtól érkezett átutalások összesen 130 millió euróval növelték a tartalékszintet. A rövid lejáratú betétállomány ingadozása összesen további 28 millió eurós emelkedést eredményezett a kérdéses időszak tartalékszintjében. A befektetési és likviditási kötvényportfóliókon realizált hozam összesen 28 millió euro volt. A fennálló fedezeti ügyletek mark-to-market kiértékelése 10 millió euróval csökkentette a devizatartalékokat az átértékelési különbözeteken keresztül.

1. ábra: A hivatalos devizatartalékok alakulása 2001 elejétől

IV. Emissziós tevékenység

Készpénzforgalom

2005-ben a Magyar Nemzeti Bank pénztárai 3 937 milliárd forint értékű készpénzforgalmat bonyolítottak le, amely 1%-kal haladta meg az előző évben le bonyolított pénztári forgalom értékét. Ezen belül a befizetések értéke 6%-kal csökkent, a kifizetéseké pedig 8%-kal emelkedett.

2005-ben a váltásokat is figyelembe véve, az ügyfelek 332 millió darab, 1 831 milliárd forint értékű bankjegyet fizettek be az MNB pénztáraiba. A mennyiségi adatok 7%-kal, az érték adatok 6%-kal csökkentek az elmúlt év azonos időszakához viszonyítva.

2005-ben az MNB pénztáraiból a váltásokkal együtt 355 millió darab, 2 090 milliárd forint értékű bankjegy került forgalomba. A kifizetett bankjegyeken belül a nagy címletek súlya tovább nőtt, ezért bár a kifizetett bankjegyek mennyisége gyakorlatilag nem változott, értéke azonban 8%-kal emelkedett az elmúlt évhez képest.

2005-ben a jegybanki készpénzforgalom 25,5%-a a Magyar Nemzeti Bank négy regionális központjának pénztárain keresztül bonyolódott le.

Forgalomban lévő készpénz

2005. december 31-én a forgalomban lévő készpénz értéke 1 706 milliárd forintot tett ki, amely 18 százalékkal (262 milliárd forinttal) volt több mint az előző év hasonló időszakában. A forgalomban lévő készpénzállomány előző évinél lényegesen nagyobb növekedési üteme főként az ez évi alacsonyabb kamatszinttel magyarázható, amelynek révén csökkent a készpénztartás költsége.

2005. végén egy lakosra átlagosan 169 ezer forint összegű készpénz, 26 darab bankjegy és 252 darab érme jutott. Az elmúlt év hasonló időszakához képest az egy főre jutó készpénz értéke 17%-kal, a bankjegyek száma 2 darabbal, míg az érméké 22 darabbal emelkedett.

A forgalomban lévő készpénzállomány értékén belül a bankjegyek aránya a korábbi évekhez hasonlóan 98%, az érméké 2% volt.

1. táblázat: Forgalomban lévő készpénz értéke

	2004.dec.31.	2005. dec.31.	Változás	
	milliárd forint			
Bankjegyek	1 415,8	1 675,3	259,5	118,3%
Érmék	25,5	27,5	2,0	107,8%
Forgalmi készpénzállomány	1 441,3	1 702,8	261,5	118,1%
Emlékpénzek*	3,0	3,2	0,2	106,7%
Forgalomban lévő készpénz	1 444,3	1 706,0	261,7	118,1%

*Emlékbankjeggyel együtt.

Forgalomban lévő bankjegyek

2005 végén a forgalomban lévő bankjegyállomány értéke 1 675 milliárd forintot tett ki, 18%-kal többet mint egy évvel ezelőtt. A forgalomban lévő bankjegyek darabszáma 264 millió darab volt, 10%-kal nőtt az előző év december 31-hez

képest. A 20 000 forintos címlet részaránya a forgalomban lévő bankjegyek darabszámán belül tizenkét hónap alatt 10%-ról 13%-ra nőtt, míg a 10 000 forintosoké 30%-ról 29%-ra, az 1000 forintosoké pedig 18%-ról 17%-ra csökkent. A többi címlet részaránya nem változott. A forgalomban lévő bankjegyek

darabszámán belül a legmagasabb részesedéssel továbbra is a 10 000 forintos rendelkezik.

Az elmúlt évben a forgalomban lévő bankjegyek összértékén belül a 20 000 forin-

tosok részaránya jelentősen, 35%-ról 41%-ra emelkedett, míg a 10 000 forintos címleté 51%-ról 46%-ra csökkent, így a 20 000 forintosok súlya a készpénzforgalomban megközelítette a 10 000 forintosokét.

2. táblázat: Forgalomban lévő bankjegyek 2005. december 31-én

Címletek	Mennyiség	Érték	Megoszlás (%)	
	millió darab	milliárd forint	mennyiség	érték
20 000 forint	34,7	693,2	13,1	41,4
10 000 forint	76,8	767,8	29,0	45,8
5 000 forint	22,6	112,9	8,5	6,7
2 000 forint	17,5	35,0	6,6	2,1
1 000 forint	45,6	45,6	17,3	2,7
500 forint	24,3	12,2	9,2	0,7
200 forint	42,9	8,6	16,2	0,5
Összesen	264,3	1 675,3	100,0	100,0

Forgalomban lévő érmék

2005 végén 2 545 millió darab érme volt forgalomban, 9%-kal, 218 millió darabbal több, mint az előző év hasonló időszakában. A növekmény 68%-a a kis címletű (1 és 2 forintos) érmék kiáramlásából származott. A forgalomban lévő

érmék értéke 27 milliárd forint volt 2005 végén, 8%-kal (2 milliárd forinttal) emelkedett az előző év végéhez képest.

2005 végén a forgalomban lévő érmék címletek szerinti megoszlásában sem a darabszámot, sem az értéket tekintve nem volt számottevő változás az elmúlt év hasonló időszakához viszonyítva.

3. táblázat: Forgalomban lévő érmék 2005. december 31-én

Címletek	Mennyiség	Érték	Megoszlás (%)	
	millió darab	millió forint	mennyiség	érték
100 forint	138,3	13 835,0	5,4	50,3
50 forint	87,4	4 371,2	3,4	15,9
20 forint	171,3	3 427,0	6,7	12,5
10 forint	205,3	2 052,8	8,1	7,5
5 forint	276,2	1 380,9	10,9	5,0
2 forint	764,2	1 528,3	30,0	5,6
1 forint	902,4	902,4	35,5	3,3
Összesen	2 545,1	27 497,6	100,0	100,0

A készpénzhamisítás megelőzését, visszaszorítását szolgáló tevékenység

2005. évben az Európai Unióhoz való csatlakozás jegyében létrehozott Nemzeti Készpénzszakértői Központ tevékenységének a középpontjában - a bankjegy- és

érmeszakértői feladatokon, valamint az euro hamisítás elleni védelmének biztosítása érdekében az EKB által létrehozott hamisítványfigyelő rendszer (CMS) működtetésén túl - a készpénzhamisítás elleni hatékony, koordinált nemzeti szintű fellépést biztosító intézményekkel való

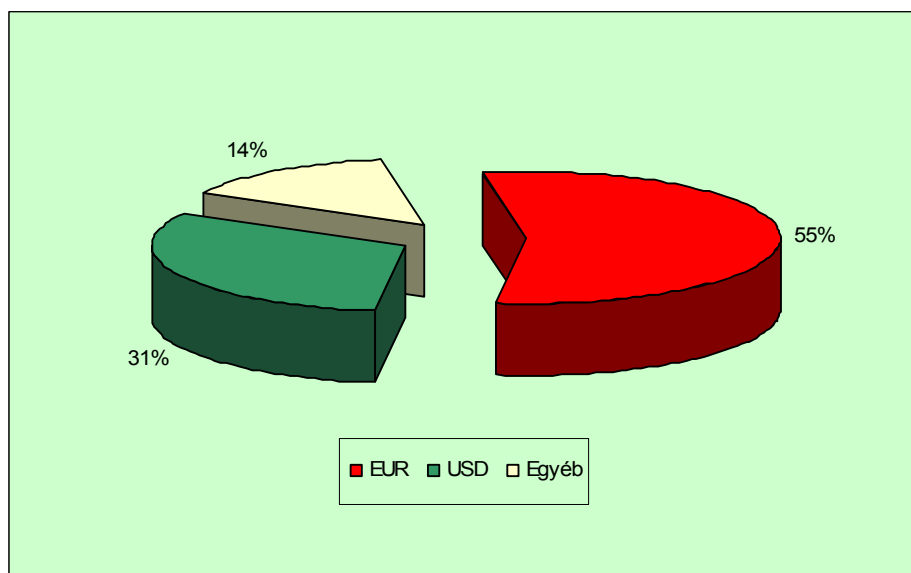
együttműködés szorosabbá tétele állt. Ennek jegyében októberben az együttműködés területeit és közös feladatait rögzítő megállapodás került aláírásra az MNB és az ORFK között. A hatóságoknak több alkalommal sikerült forint és valuta hamisítványok forgalomba kerülését megelőzni.

A Magyar Nemzeti Bank szakértői az év végéig 9369 esetből származó, 10257 darab forgalomból kiszűrt forintbankjegy hamisítványt regisztráltak. A leggyakrabban hamisított címlet az 1000 forintos. Valamennyi lefoglalt hamisítványt irodai

sokszorosító eszközzel (színes fénymásoló, printer) állították elő. A hamisítás mértéke a készpénzforgalom biztonságát nem veszélyezteti.

Az előző év hasonló időszakához viszonyítva a valutahamisítási esetek száma és a lefoglalt hamisítványok darabszáma nem változott jelentősen, továbbra is kedvező. Az euro hamisításának mértéke, bár kis mértékben emelkedett, összességében nem jelentős, 2005. évben mindössze 816 darab forgalomból kiszűrt eurohamisítványt vizsgáltak szakértőink.

2. ábra: A Magyarországon lefoglalt valutahamisítványok valutanemenkénti megoszlása

Emlékérme-kibocsátás

A Magyar Nemzeti Bank 2005. október 4-én, „**150 éves a Budapesti Református Teológiai Akadémia**” elnevezéssel, 5000 forint névértékű ezüst emlékermét bocsátott ki.

Az emlékérme előlapján a Károli Gáspár Református Egyetem épülete, a hátlapon pedig az egyetem címere látható. Az érmét Kósa István tervezte. Az emlékérme 925 ezrelék finomságú ezüsből készült, súlya 31,46 gramm, átmérője 38,61 mm,

széle recézett. Az emlékerméből 6 000 darab verhető, ebből 3000 darab különleges – ún. proof – technológiával.

A Nemzetközi Gyermekmentő Szolgálat fennállásának 15. évfordulója alkalmából 2005. október 19-én az MNB 2 millió példányban 50 forintos címletű érmét bocsátott ki.

Az érmék névértékes oldala megegyezik a forgalomban lévő 50 forintosokéval, a másik oldalon azonban a kerecsensólyom képe helyett a Nemzetközi Gyermekmentő Szolgálat emblémája látható. Az embléma

mellett a „15 éves a Nemzetközi Gyermekmentő Szolgálat” felirat olvasható. Az új érmeoldalt Kósa István tervezte. Az érme réz (75%) és nikkel (25%) ötvözetéből készült, súlya 7,70 gramm, átmérője 27,4 mm, széle sima. Az érmék első napi veréséből 12 ezer darab sor-számozott díszcsomagolásban került forgalomba.

A Magyar Nemzeti Bank 2005. november 17-én, „**Bocskai István fejedelemmé választásának 400. évfordulója**” elneve-

zéssel, 5000 forint névértékű ezüst emlékérmét bocsátott ki.

Az emlékérmé előlapján Bocskai István 1605-ben vert tallérjának hátoldala, a hátlapon pedig a fejedelem mellképe látható. Az érmét Gáti Gábor tervezte. Az emlékérmé 925 ezrelék finomságú ezüst-ből készült, súlya 31,46 gramm, átmérője 38,61 mm, széle recézett. Az emlékérméből 6 000 darab verhető, ebből 3000 darab különleges – ún. proof – technológiával.

V. Fizetési rendszerek

Jogalkotás, MNB-rendelet

2005 novemberében megjelent a hitelintézeti elszámolóházak által végzett elszámolásforgalom lebonyolítására vonatkozó tárgyi, technikai, biztonsági és üzletmenet-folytonossági követelmények szabályozásáról szóló, 2006. január 1-jén hatályba lépő 23/2005. (XI. 23.) MNB elnöki rendelet.

A rendeletben három alapvető elvárás fogalmazódik meg. A hitelintézeti elszámolóháznak

- olyan tárgyi, technikai feltételeknek, továbbá személyi és tárgyi biztonsági feltételeknek kell megfelelnie, amelyek biztosítják a folyamatos, zavartalan üzletmenetet, az elszámolásforgalom nemzetközi ajánlásoknak is megfelelő lebonyolítását, az adatvédelmet;
- rendkívüli események, üzemzavarok esetére olyan üzletmenet-folytonossági tervvel kell rendelkeznie, amely lehetővé teszi a normál üzletmenet lehető leggyorsabb helyreállítását, illetve az elszámolásforgalmi tevékenység krízishelyzetben történő folytatását;
- megfelelő biztonságpolitikával és belső szabályozással kell rendelkeznie a biztonsági követelmények érvényesülése érdekében.

Az MNB által működtetett Valós Idejű Bruttó Elszámolási Rendszernek (VIBER) az országos pénzforgalomban, a hazai fizetési és elszámolási rendszerben betöltött kiemelt szerepe miatt a rendelet előírásai az MNB-re is vonatkoznak. Ezáltal biztosított az is, hogy a hazai bankközi fizetési és elszámolási rendszereket üzemeltető szervezetek tekintetében, függetlenül azok kilététől, azonos tárgyi, technikai, biztonsági és üzletmenet-folytonossági követelmények érvényesüljenek.

A jogszabály hat hónapos felkészülési időt biztosít a hatálya alá tartozó szervezetek

részére, hogy az előírt követelményeknek maradéktalanul eleget tegyenek.

A VIBER-forgalom alakulása

2005. negyedik negyedévében a VIBER-rendszerben teljesített fizetési megbízások száma 180,6 ezer db volt, összesen 154,9 billió (ezermilliárd) Ft értékben. A fizetési forgalomban elszámolt tranzakciók száma 6,0%-kal, értéke 9,2%-kal nőtt előző negyedévhez képest. Az előző év azonos időszakát alapul véve a növekedés látványos: a tételszám szerint az emelkedés 18,0%, a forgalom értékében pedig 23,9%-os ugrást tapasztaltunk. A tárgynegyedévben a havi forgalom átlagos értéke 51,6 billió Ft volt, amely az előző negyedév havi átlagához képest 9,1%-os növekedést jelent. Az eddigi havi legmagasabb elszámolt forgalmi érték a 2005. december havi 52,5 billió Ft értékben.

Az *átlagos napi tételszám* a negyedik negyedévben 2 868 db, ami az előző negyedévben kialakult értéket 11,1%-kal meghaladja. A forgalom *napi átlagos értéke* 2 459 milliárd forint volt, az előző negyedévinél 24,4 %-kal magasabb.

2005. negyedik negyedévében november 14-én forgalmazták a *legtöbb megbízást* a VIBER-ben, 4 003 db tételt, a negyedév napi csúcsgazálma értékben november 2-án volt 3 509 milliárd forinttal.

A bankok napközbeni likviditásának és elszámolásforgalmának alakulása

A vizsgált időszakban a bankok részére nyújtott *napközbeni hitelkeret átlagos napi állománya* 364,7 milliárd forint volt. A likviditás növelése érdekében zároltatott értékpapírok ellenében biztosított hitelkeret összege 2005. negyedik negyedévében 7,5%-kal meghaladta az előző negyedév hasonló adatát. A vizsgált időszakban a bankok napi átlagos számla-állománya 468,8 milliárd forint volt, mely 5,0%-os csökkenést jelent. A rendelkezésre álló napi átlagos likviditás (számlapénz+hitelkeret) 833,5 milliárd forint, az

előző negyedévhez képest nem változott, csupán a likviditáson belül a napközbeni hitelkeret aránya nőtt kissé az előző negyedévhez képest.

Az átlagos napi forgalom (VIBER és BKR forgalom együtt) 2 835 milliárd forint, a rendelkezésre álló napközbeni likviditás 3,4-szeresét tette ki a negyedévet tekintve.

Az igénybe vett napvégi hitelek kumulált összege (93,3 milliárd Ft) 57,6%-kal csökkent az előző negyedévben (220,3 milliárd Ft) igénybevett hitelek kumulált összegéhez képest. A vizsgált negyedévben a bankok átlagos likviditási helyzete (a forgalomhoz képest) jelentősen nem változott, ugyanakkor a VIBER-ben a sorbanállások mért értéke 19,2%-kal csökkent.

2004. év azonos időszakához viszonyítva a napközbeni hitelkeret jelentősen, 20,1%-kal, a számlapénz átlagos állománya 1,5%-kal csökkent, vagyis az összes likviditás 10,6%-kal csökkent. Eközben az átlagos napi pénzforgalom (VIBER és BKR forgalom együtt) 28,2%-kal nőtt az előző év azonos időszakának hasonló adatához képest. Habár a napközbeni hitelkeret, és a forgalom értéke az utolsó negyedéveket összevetve ellentétesen változott, ez likviditási nehézségekben nem mutatkozott meg. A kumulált napvégi hitel-igénybevétel tekintetében 2004 negyedik negyedévéhez képest jelentős, 92,5%-os csökkenés következett be.

Az MNB új szolgáltatása, a VIBER-monitor

A VIBER-forgalom zökkenőmentes lebonyolításához (vagyis hogy a küldő bank számláján mindig legyen a teljesítéshez elegendő fedezet, illetve ne halmozódjon fel felesleges likviditás) a bankok hatékony likviditásmenedzselésére van szükség, amelynek fontos része az MNB-számla likviditására és forgalmára vonatkozó percrekész informáltság. Eddig a számlapozíció, illetve a teljesített és sorban álló tételek nyomkövetése SWIFT üzenetváltásokon alapult, a VIBER számlavezető a lekérdezések beérkezésekor aktuális állapotot küldte válaszként, ami egy valós idejű rendszerben másodpercek múlva

módosulhat. A bankok egy része a nyitó pozíció, valamint a teljesített megbízásokról szóló SWIFT-üzenetek feldolgozásával kíséri nyomon számlaforgalmát, ami csak részben pótolja a számlaforgalom közvetlen monitorozását.

Az IP alapú SWIFTNet kommunikációs szolgáltatás bevezetésével lehetőség nyílt a zárt körben nyújtott böngésző („browse”) funkcióra épülő monitorozási szolgáltatás biztosítására.

Az új szolgáltatás funkcionalitása a lekérdezések mellett parancsok bevitelét is lehetővé teszi, így például a már benyújtott fizetési megbízások prioritása egyszerűen módosítható, de megbízások törlését is lehetővé teszi SWIFT FIN üzenet küldése nélkül.

A lekérdezés során a bank a következő adatokra láthat rá on-line módon:

- a számlamonitor segítségével képernyőn figyelemmel kísérheti számlája pillanatnyi egyenlegét, az elérhető napközbeni hitelkeretet, az információt, hogy sora keletkezett, a kiegyenlítésre váró tételek számát és összértékét, a részére küldött, de még sorban álló tételek számát és értékét;
- a számla részleteit: az összes tárgynapi teljesített tétel, az értéknapos tételek, a sorban álló és fogadandó tételek száma és értéke is látható;
- a már teljesített tételeket, különböző paraméterek szerint szűrve (értéknagyság, teljesítési időpont, státusz stb.), illetve az egyes tételek részleteit;
- a számlaegyenleg napi alakulását grafikonon.

A VIBER-monitor alkalmas arra, hogy a tárgynapon, illetve a tárgynapot megelőző napok forgalmára vonatkozóan *kimutatásokat* készítsen, valamint az adatokat exportálja statisztikai jelentés céljából.

A szolgáltatás igénybevételét az MNB bankszámlavezetésre vonatkozó üzleti feltételei 2005. december 7-től teszik lehetővé.

A felhasználók a csatlakozás helyben felmerülő költségeit viselik, használatáért az MNB sem belépési, sem használati díjat nem számít fel. A költségek a VIBER díjbevételeken keresztül térülnek meg.

Bankközi együttműködés

A Fizetési Rendszer Tanács (FRT) novemberi, idei második rendes ülésének napirendje két nagy témakört ölelt fel. Egyfelől az eddig tisztán hazai, másfelől az ezen túl egyre gyakoribb, az euro bevezetésével és az egységes euro-fizetési térség (Single Euro Payment Area [SEPA]) megvalósításával összefüggő ügyek és azok kezelésének módja képezték az ülés tárgyát.

A hazai ügyek tekintetében a „Készpénznélküli fizetési módok fejlesztése” bizottság különböző munkacsoportjaiban folyó tevékenységek eredményeinek bemutatására került sor, ezen belül:

- a hazai csoportos beszédés működési szabályainak revíziójára, árazására tett javaslatokat, illetőleg e fizetési mód leendő pán-európai megfelelőjével (direct debit) kapcsolatos összehasonlító elemzés megállapításait,
- a postai készpénzátutalási megbízás (közkeletűen a sárga csekk), bankkártya, mint azonosító segítségével, optikai olvasó felszerelésével arra alkalmassá tett ATM-eken történő befizetésének, mint új pénzforgalmi szolgáltatásnak az árazásával összefüggő javaslatát,
- a mobil fizetések területén végbe menő technológiai fejlődésről szóló beszámolót, valamint
- az FRF GIRO bizottsága döntése alapján 2005 októberében megalakult munkacsoportoknak a BKR-rendszer megújításával kapcsolatban elkészített munkaterveiről szóló tájékoztatást

hallgatták és vitatták meg a Tanács tagjai, valamint hoztak a további munkára vonatkozó határozatokat.

Az ülés második részében az FRT a SEPA-val kapcsolatos kérdéseket tárgyalta:

- meghallgatta az Európai Pénzforgalmi Tanács (EPT) hazai tagjának beszámolóját a szervezet 2005 második félévi tevékenységéről, melynek keretében ismertette azokat a feladatokat, amelyek a majdani pán-európai fizetési módok kidolgozása során már korábban is kirajzolódtak, és a jövőben egyre nagyobb mértékben és konkrét formában érinteni fogják a hazai bankközösség egészét, különösen a Fizetési Rendszer Fórum (FRF) szakbizottságainak és munkacsoportjainak szakértőit,
- elfogadta – az EPT felhívása alapján – a nemzeti SEPA-szervezet kialakításáról szóló előterjesztést és egyben megbízta a jogi munkacsoportot, hogy készítse el a szervezet megalakításához szükséges dokumentumokat, valamint
- jóváhagyta az FRF Kártyabizottsága keretében már folyó munkát, amelynek tárgya az EPT felkérésére készítendő ún. nemzeti kártya implementációs terv.

Végül – az egyebek napirend pontjában – a Tanács határozatot hozott az FRF-ben folyó projektek finanszírozása kérdésében. Ennek értelmében az FRT tagbankjai egyenként évi 2 millió forintos hozzájárulással megteremtik az egyes projektek finanszírozásának alapját. Ez a keretösszeg konkrét igény felmerülése és a Tanács jóváhagyása alapján kiegészíthető.

Pénzforgalmi konferencia

A pénzforgalommal összefüggő hosszú távú fejlesztésekkel kapcsolatos kérdések közül az egyik legfontosabb a Bankközi Klíring Rendszer (BKR) megújítása. Annak érdekében, hogy kellően megalapozott stratégiai döntés születhessen – az MNB felvigyázói és katalizátori szerepéből is kiindulva – az érintettek lehető legszélesebb körét kívánta tájékoztatni és felhívni a figyelmet e kérdés hazai és nemzetközi, elsősorban az euróval összefüggő vetületeire. Ezért, a már hagyományosnak tekinthető őszi pénzforgalmi

konferencia *„Belföldi elszámolóházak az egységes eurofizetési térségben”* címmel került megrendezésre.

Az EKB-ból, a lengyel és a svéd elszámolóházból, valamint a jelenlegi egyetlen kísértékű eurofizetéseket elszámoló páneurópai automata elszámolóházat üzemeltető EBA Clearing S.A.-tól érkezett vezető szakemberek prezentációiból egybehangzóan és egyértelműen kicsengett, hogy csak olyan elszámolóházak tudnak

fennmaradni a SEPA-ban, amelyek olcsó, hatékony, megbízható és biztonságos szolgáltatásaikkal messzemenően kielégítik kellően nagyszámú ügyfelek igényeit, akár egymaguk, akár más elszámolóházzal együttműködve. Ezek az előadások határozottan megerősítették az MNB által még a konferencia előtt kidolgozott és a GIRO Rt-ben érintett bankok vezetői számára már megküldött, az elszámolórendszer átalakítására kialakított követelményrendszerben foglaltakat.

VI. Az MNB statisztikai tevékenysége

A Magyar Nemzeti Bank statisztikai tevékenysége 2005 IV. negyedévében a szokásos rendben folyt, és a statisztikai tevékenységhez kapcsolódó publikálás rendjében sem történt változás az előző negyedévhez képest. A nemzetközi adatküldés területén 2005 novemberétől újabb követelménynek tesz eleget az MNB, az állományi adatok mellett megküldi a monetáris mérlegek tranzakcióinak előállításához szükséges alapadatokat is az Európai Központi Bank számára. Az MNB

december elején közzétette a 2006. teljes évre szóló publikációs naptárát.

A statisztikai tevékenységhez kapcsolódó fontos esemény volt a IV. negyedévben a 2006. évi adatszolgáltatási kötelezettségeket előíró MNB-rendelet megjelentetése. (A rendelet pontos címe: A Magyar Nemzeti Bank elnökének 24/2005. (XII. 12.) MNB-rendelete a jegybanki információs rendszerhez szolgáltatandó információk köréről, a szolgáltatás módjáról és határidejéről.)